

Miren Amuriza (Urrikoa)

Doinua: *Azken arnasa eman nahi nuke*

1)

Soka luze bat trentzatu dugu

zentimetroz zentimetro,

trapu zahar zein oihal berriak

eguzkitan haizatzeko.

Zer ote *euskal*? Zer da *kultura*?

Zer dugu *transmititzeko*?

Zenbait galdera zintzilikatu

ditugu dagoeneko,

ez al da hori lehen baldintza

erantzunak aurkitzeko?

2)

Zer dugu *euskal*? Konnotazio

ezberdindun bi silaba.

Beraz *euskaldun*, nor da *euskaldun*?

Mintzo duena *euskara*.

Hizkuntza bat da historia bat

eta *euskara* zer da ba?

Ez da gaurdaino biziraun duen

iraganaren alaba,

iraganetik honaino heldu

izanaren emaitza da.

3)

Kultura zer da? Egunkari bat

osorik orririk orri.

Ta *kulturgintza*? Gure sorkuntza

artistikoen jatorri.

Bide luzea egin dugu ta

aitortza zor zaio horri;

Arantzazutik abiatuta

Urbiaraino etorri,

baina oraindik urruti samar

ikusten dugu Aizkorri.

4)

Ondorengoei *transmititzeko*

euskaldunok zer dugu ba?

Lehengoengadik jasotakoa:

hizkuntza eta *kultura*.

Korronte hori da *jarraidura*

ostera *irekidura*,

da egotea herri txiki bat

zabal-zabalik mundura.

Zer gara beraz, izotz hauskorra

edo mugitzen den ura?

5)

Sarasuaren hitz ho(r)iek denak
haizetara dakartzagu,
dagoeneko soka ez dago
hasieran bezain malgu.
Eskegi dugu teoria eta
praktika zelan daukagu?
Egungo Euskal Kulturgintzaren
isla baldin bagara gu[1],
jakin-mina du, gaztea da eta
emakume ahotsa du.

6)

Aldiz gorputza dantzari baten
soin mugikorra litzake,
jai guztietan euskara hutsean
hartu ohi duena parte.
Izan Ziburu, Oion, Ituren,
Barakaldo zein Lasarte,
sua pizteko ez dago zertan
jo Zugarramurdirarte,
akelarrea nork bere herriko
plazan hasi baitezake.

7)

Aktore baten aurpegia du,
antzik ez du inorenik,
ezezagunei ere euskaraz
egiten die lehenik,
baina ulertzen ez badiote
agurtzeko dioenik,
antzezpen bako irribarre bat
egiten die azkenik;
“ongi etorri”-ren sinonimo da
ta ez du behar itzulpenik.

8)

Kulturgintzatik herrigintzara
pasa nahi dugun honetan,
sokaren bueltan bilduko gara
hilean behin gogoetan,
gure ideiak idatzi gura
genituzke oihaletan,
gero haizatu, josi, tolestu,
nahiz zintzilik laga bertan...
Ez daitezela behintzat geratu
preso kajoi bazterretan.

---

[1] EKT 5eko ikasle taldea

Oihana Bartra (Azarokoa)

Doinua: *Brindo por las mujeres*

1)

Euskal kultura zer den

Zehazteko ahaleaginean

Kulturaz hitz egiten

gabiltza azken finean

Antzerki esparrura

Hurbiltzen garen heinean

Denok gara aktore

Oholtza baten gainean

2)

Denok izan gaitezke

Obra baten transmisore

Oholtza, teloi, gidoi,

Atrezzo ta bastidore

Bakoitzak gure mezu,

Gure keinu, gure kode.

Ez al da gauza bera

Eragile ta aktore

3)

Eragileez gain guruz

Bete behar da eszena

Gu da iluntasuna

Ru da uxatzen duena

Pertsona argi emaile

Transmisoreen ekarpena

Argituko dutenak

Direna ta dakitena

4)

Kulturarik kultura

Diferentzien jolasa

Printzipio berberak

Kanbiatzen dute traza

Drama bada ekintza

Ta energia arnasa

Antzerkia ahal dugu

Ahotik ahora pasa

5)

Segituko bagenu

Stanislavskiren moda

Kultura ere bizi

Ahal da barrutik kanpora

Lehendabizi sentitu

Kulturaren metafora

Pentsatu eta ekin

Ahal izateko gerora

6)

Sarri egonagatik

Kulturari atxikiak

Hunkitu arren dantzak,

Teatroak, trikitiak..

Ikuskizunak dira

Masentzako eraikiak

Ta funtsezkoak dira

Gure erritual txikiak

7)

Umezaroan jarri

Daiteke lehen harria

Herriko antzerki talde

xume batean jarria

behetik sortzea da

lehenengo ezaugarria

Herrigintzan baitago

Guztiaren oinarria

8)

Zertarako antzerkia

Euskaraz egiten hasi?

Zertarako egin negar,

Barre, algara, garrasi?

Zertarako inorengan

Hunkidura sorrarazi?

Bada, nahi dugulako

Garena adierazi

Xabi Paya (Abendukoa)

ERBESTEKO KATEBEGIA

Martin Ugaldek Ramon Labayeni

Doinua: Euskal Herriko lur maite hartan

Caracas, 1967ko urtarrillak 3

Ene maréchal estimatua:

Lagun jator eta umill; gure aberri azpiratua oraindik nekez al dabil? Diktaduraren azken arnasa beingoz izanik ain urbill, idazten dizut izan zaitezen erritarren itsumutill; errekan bertan eztakizkigun arraiñak egarriak ill. Caracasetik segituarren erriaren egoera, naiago nuke elduko banintz lur batean egotera. Eunka euskaldun bagera, baiña au da guztion galdera: “nere famili edo sendia gaur zer modutan ote da?”

Gorputzez emen aurkituarren, gu beti an bizi gera. Zorionean, ezkera egongo betiko arrotzen mende, baiña ikusi bearko degu zer lege eta botere jartzen diguten Borboi gaztea egindakoan errege! Arazo denak “Caudillo”aren taupaden mende baleude... Arazo franko izango dugu, Franco ezteanean ere. Beraz, lanean asi gaitezen Euskalerrriaren alde; ogeita amar urte pasata, oro min eta erabe, euskaldun gazte jaioberriak amnesia jota daude, ta kultura zein istoriaren ezagutza onik gabe, nola izango dira nortasun kontzientziaren jabe? Jesus Mariri idatzi diot leendakari modura Jaurlaritzaren sarea jarri dezan gure zerbitzura, euskaldunak prest egon gaitezen ill orduko diktadura. Literatura, antzerkia zein zinema dira jomuga, bestela nekez suspertuko da Euskalerrriko kultura.

Euskal letretan, berez, badira nobelak zein olerkiak minez idatzi izan dituzten autore andi-andiak: Monzon, Zaitegi, Irazusta zein Elentxun maisu argiak... Beraz, talentuz, auta itzatzue biarko agintariak, aien lan denak irakur ditzan urrengo belaunaldiak. Baina liburu onak eztira sortzen taldean ekiñez, baizik norbere barruko gaiak besteenekin bat egiñez; guk idazleak bear ditugu, jantziak milla domiñez, izkiriätzen bizi direnak, norbait izateko griñez: ni enaiz fio anbiziorik eztuten kulturgileez.

Antzerkiaren kasuan ere bada zerbait gorpuztua, antzerkigilez jantzia, baina antzezlez naiko justua. Euskara utsez izan behar dira aotsa eta testua, muga pasatzen sufritutako egoera injustua, eztadin izan saririk gabe egiten den apustua. Tamalez, Euzko Iztundeari goiz egin zioten mate, eta artista gogoz zeudenek Madrill aiñ gertu daukate! Eta Madrillen zenbat aukera! Jotzeko ainbeste ate! Aberrian ezta egongo ez antzerkigintza ez arte, euskal antzezle fiñak sortzeko eskola bat izan arte.

Zazpigarrengo artea ongi baliatu bear bada, kontu sakonak bidera bitez zinemako pantailara eta umore uztartzaillea urrutikuskiñetara. Elorzak asi duen bideak darakuskigun gisara, munduan leku bat egiteko modurik oberena da. “Eriotzaren aizpitartea” ikusgai da zinemetan, euskaldunaren karikatura latza azaltzen da bertan! Bildu aditu talde polit bat estudio baten bueltan eta eskatu as daitezela prestatzen ariñeketan estrategia nazional bat ikus-entzunezkoetan.

Katea ezta eten oraindik, autsi dute teorian, baiña bizi da Venezuelan, Guatemalan, Kolonbian... Inork etenik sentitzen badu euskaldunon istorian, jakin bear du etzela eten, naiz egon den iltzorian; katebegia billa dezala erbesteko memorian.

Alako gutun bat jasotzea gogorra dela badakit, baiña erriak bear duena argi dakust urrutitik. Erbestekoon lanak segitu bear du bere bidetik, sasi guztien gaiñetik eta odei guztien azpitik!

Gora Euskadi!

Besarkada bat nire beste aberritik.

Ugalde'tar Martin

Juanjo Respaldiza (Urtarrilekoa)

Doinua: *Agur sagar beltzeran* www.youtube.com/watch?v=IgCwmoxv4nc

1)

Aretxabaletako
urtarril-ordaina
asteburu hirukoitz
mamitsu apaina
historia, sormena,
enpresa... bikaina!
kantuz egingo dugu
birpasa labaina
bertsoek ezin dute
dena esan baina.

2)

Paulo Iztuetaren
berba bakoitzeko
katebegi bat doa
katea luzeko
Euskal Herria langai
eta betaurreko
gertakariak dira
interpretatzekojoan-etorkizunak
bidean lotzeko.

3)

Historia guretzat
bete baita nekez
ez zegoen muga bat
osatu du kaltez
hegoaldea bitan
banatu bi atez
tarteko marra herri
harresituz betez
zatiketak hor dirau
kasik mila urtez.

4)

Historia da jantzi
erantzi ezina
urteen ta mendeen
itxuran egina
lehengoak oraingoan
dauka eragina
urruneko sustraia
dugu zubigina
belaunaldi artean
doan bizi mina.

5)

Arana eta Campion
hiri eta agro
burdina-zulo edo
gari eta ardo
azalean aldea
apur bat badago
begi osagarri bi
dira sakonago
gu beti izan gara
bat baino gehiago.

6)

Mixel Etxekopar da
kultura-isuri
Xibero, Xiru, Xora
txirula txiruri
maskarada, pastoral
gorri, beltz ta zuri
amak esaten dio
ta hala dirudi
ari dela “egiten
ahuntz deneko zubi”.

7)

Etxahun Iruri maisu
harturik gaztetan
belarriz trebatu zen
tuntun-txiruletan
gerora solasean,
urean, haitzetan...
esanean ez bada
ixiluneetan
musika entzuten du
soinu guztietan.

8)

Sortu, hazi ta egin
eman, hartu, biba!
Hebentik Elkartea
Mauleko distira
libertatearentzat
sosak eskas dira Xiberoa dantzatzuz
bizitik bizira
inork eskatu gabe
egiten ari da.

9)

Sors aita, Sors semea

Jose Mari, Gexan

familia soka bat

liburuen plazan

Elkar Fundazioa

daukate arnasan

zenbaki hutsak ezin

irabazi izan

arimak ere leku

behar du enpresan.

10)

Hiru berbatan dagi

proiektuak zita

profesionaltasuna

lehen erreminta

militantetasuna

erroen gonbita

ikusgarritasuna

emaitza polita

merkatuan jateko

geuretik hasita.

Mikel Artola (otsailekoa)

1)

Olatuak aparretan
naufragoen mesedetan
zeren egarri ote gabiltza
botilako mezuetan?

2)

Iraganari begira
etena ala segida
goian, behean ala hertzean
euskalduna non bizi da?

3)

Buruan eskuez hazka
azkenean harramazka
nor da galtzaile, nor irabazle
bukatu al da gatazka?

4)

Hitz hutsak telebistetan
zaurituak albistetan
noren ahotik, noren lepotik
aritzen gara hizketan?

5)

Bizirik gaude halare
eskola ume herabe
altxa eskua, nork izan nahi du
bere buruaren jabe?

6)

Ganbelako behi antzua
iraganaren zantzua
ikuiluetan aurkitu ote
liteke honen zentzua?

7)

Aitonaren gazta ona
irratietako sona
zein da moderno zein zaharkitu
Kalakan ala Madonna

8)

Orduz ordu, unez une
jolasean hiru ume
kantuk bihur ote lezake
konplikatu zena xume?

9)

Ahots hutsarekin deman
euskaldun zaharron teman
altabozak noiz jarri zituzten
historiaren tabernan?

10)

Aire zaharrak iparretik
ekaitz berriak hegotik
zorabiorik gabe irtengo
al gara zurrunbilatik?

11)

Zenbat gara bat, zazpi, hiru?
hizkuntza bat da testigu
gureaz asko hitz egiten da
besteenaz zer dakigu?

12)

Guztiok gara nomada
Senegal, Peru, Sahara
nola ekarri behar ditugu
gu hurbiltzen ez bagara?

13)

Argizaiola opari
zergatik ez eman hari
euskañolaren zubia eraiki
zuen arkitektoari?

14)

Konplejuekin akabo
maitasunari lau trago
sufritzen jada aspertu gara
goza al daiteke gehiago?

15)

Izan dolu, izan festa
ospakizun nahiz protesta
mende oso bat iraganen dut
sorterriari galdezka.

Onintza Enbeita (Martxokoak)

Doinua: Gogoratuko zara herriko jaietan

1)

Lau hizlari, lau berba
puntu, koma, marra
Lau lagun: hiru eme
tarteak bat arra
betaurrekoak falta
sobera bizarra
sasoi baten ispilu
aurrean oilarra
emeak ikusteko
nonbait bista txarra.

2)

Mende erdi atzera
egiteko gertu:
aldaketa urteak
nola ziren lehertu.
Aresti, Lauaxeta
hausnartu, aztertu
Txabi gabeko Bilbo
be ezin ulertu
baina neskarik inon
ez ginen agertu.

3)

Isilik egotea
ez ei da problema
batez ere jakinda
aukera bat dena.
Batek jan dezakeen
pozoinik txarrena
erretzen dizkiona
erraiak, barreana
da isiltzen dutenean
isiltzen duena.

4)

Historia hurbila
hemen da gorria
azalek dute gerra
tatuai lodia.
Non daude galtzaileen
dominak, gloria?
Beldurrak isilduen
egunak, zoria
geu ari gara josten
geureen historia

5)

Gerratik ihesean
joandako moduan
laurogeitamarreko
urteen inguruan
kaleak sutan zeuden
gazteak guduan
hodeiertza ikusten
zaila zen zeruan
ta euskaldunak arnasa
behar du munduan.

6)

Norberak norbera
bizi ohi duenez
kontakizunak ditu
beregain hainbat ertz.
Dena ez da zuria
ta dena ez da beltz
sasoiak pasa ahala
bizirik gaudenez
Beltzuria daukagu
gordeleku legez.

Fredy Paia (Apirilekoa)

Doinua: Gogoratuko zara herriko jaietan

1)

Lau hizlari, lau berba
puntu, koma, marra
Lau lagun: hiru eme
tarteetan bat arra
betaurrekoak falta
sobera bizarra
sasoi baten ispilu
aurrean oilarra
emeak ikusteko
nonbait bista txarra.

2)

Mende erdi atzera
egiteko gertu:
aldaketa urteak
nola ziren lehertu.
Aresti, Lauaxeta
hausnartu, aztertu
Txabi gabeko Bilbo
be ezin ulertu
baina neskarik inon
ez ginen agertu.

3)

Isilik egotea
ez ei da problema
batez ere jakinda
aukera bat dena.
Batek jan dezakeen
pozoinik txarrena
erretzen dizkiona
erraiak, barreana
da isiltzen dutenean
isiltzen duena.

4)

Historia hurbila
hemen da gorria
azalek dute gerra
tatuai lodia.
Non daude galtzaileen
dominak, gloria?
Beldurrak isilduen
egunak, zoria
geu ari gara josten
geureen historia.

5)

Gerratik ihesean
joandako moduan
laurogeitamarreko
urteen inguruan
kaleak sutan zeuden
gazteak guduan
hodeiertza ikusten
zaila zen zeruan
ta euskaldunak arnasa
behar du munduan.

6)

Norberak norberea
bizi ohi duenez
kontakizunak ditu
beregain hainbat ertz.
Dena ez da zuria
ta dena ez da beltz
sasoiak pasa ahala
bizirik gaudenez
Beltzuria daukagu
gordeleku legez.

Beñat Gaztelumendi (Maiatzekoa)

28 GALDERA EUSKAL KULTURARI

Doinua: Anderia gorarik

-1-

Ze hizkuntza, ze
arropa daramatzagu?
“Euskal”-ek nongo
nortasun agiria du?
Identitate
krisi bat ote daukagu?
Gu bagara nor
baina nor ote gara gu?

-3-

Bertsoa, Rapa,
ahots fin edo lodia;
Etxeparek zein
luke gaurko melodia?
Harria edo
haria da memoria?
Nola kontatzen
dugu gure historia?

-2-

Nola ikusten
ote dugu ari dena?
Exotikoa,
gutxitua, indigena...
euskal kulturak
zein ote du abizena?
Guk hautatua
edo jarri zigutena?

-4-

Batzutan eten
eta besteetan jarraitu:
Zer hasi dugu
eta zerekin amaitu?
Kulturak beti
performance itxura baitu
egiten dugun
horrek zer egiten gaitu?

-5-

Euskal kulturak
zein ote du hiriburu?
Nork ezkututzen
eta ikusten gaitu gu?
Gure ekintza
eta gure testuinguru;
egiten dugun
hau nondik egiten dugu?

-7-

Zein pausu eman
dira gure enparantzan?
Zertan gabiltza
seguru edo zalantzan:
gu ekinean
edo besteen esperantzan?
Nori helduta
ibili nahi dugu dantzan?

-6-

Noizbait leihoak
zabaltzeko ametsean
gu ote gara
nagusi gure etxean?
Ba al da kultur
sistema aldrebesean
ertzik zentroan
eta zentrorik ertzean?

-8-

Besteenak ote
dira gure metodoak?
Bafletik dio
idazlearen gogoak:
ez ote gara
gu, ameslari zoroak,
Cervantes izan
nahiko genukeen moroak?

-9-

Zer ote gara
behe-lainotako “*euskal*”-ak:
txiki bat edo
bi handiren sukurtsalak?
Muga estuak
dauzkanez mundu zabalak
mundu guztiak
al dira unibertsalak?

-10-

Gu zenbat gara:
bi milioi edo bost mila?
Zer gara jende
umildu edo umila?
Ziklo berrian
norantza doa gurpila?
Erantzun edo
galdera zuzenen bila?

Erika lagoma (Ekainekoa)

ERREZETAK.

Doinua: Sorterriko koplak

1)

Ez dut aurkitu kokorik,
ezta wakame algarik,
hala ere hau da gure lurra
Eta ez dugu hoberik.

2)

Teseo pintzekin hartu,
Epicuro fusionatu,
bidea beti da potentziala,
beraz, irrikaz dastatu.

3)

Identitateei zurrut,
eta ateratzen da Hulk,
sukaldea narrasten ikusi
ditut gazte ero batzuk.

4)

Popularra ta jaso,
champagne kopa ta basoa,
baina oraindik ez dugu argi
nork hil duen arbasoa

5)

Zorrotz mandendu labana,
nahastu aita ta ama,
kontuz ibili esku artean
lehertuko zaizu flana.

6)

Infusionatu tribua,
eta astindu burua,
geroak esango du zer zaren,
gurua edo babua.

7)

Harria beti da harri,
ta herria du aldarri,
iragazkitik pasatu eta
bandeja batean jarri

8)

Ez zazu bota azala,
kristalak gorde dezala,
E-200ik gabe mantentzen
da euskaldun naturala.

9)

Irabiatu denbora,

ta sartu kobazulora,

Izan egia izan gezurra

nahi duzuna izango da.

10)

Trapuaz garbitu zerra

eta arnastu eterra,

ez dugu nahi baina hori gara

finean, txorizo-burgerra.